

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

„Otthon”

Ötszázötven zsidó koponya a világ négy sarkáról: érdekes, felejtethetetlen látvány lehet laikusnak és művészembernek egyaránt. Az író a faji jelleg elváltozásait figyelheti bennük, azokat az idegen sajátosságokat, amiket az idegen klíma és az idegen környezet okozott és megfigyelheti a lelket, minden külső idegenszerűség ellenére mégis egy, mert zsidó. A festő vagy a grafikus ugyanezt a maga ecsetjével vagy ceruzájával fejezi ki, hogy szinte az első pillantásra felismerjük: ez jemeni zsidó, az skandináv, amaz kínai, a másik angol, francia vagy amerikai. De zsidó valamennyi, egy testvér, noha sok-sok évszázad távolította el őket egymástól. Aki nek a kongresszusról még a befejezés előtt haza kellett jönnök, mert az egzisztenciájuk szolgáltatta őket, nagy szívtájdalommal hagyták ott a testvérek gyülekezetét és életük legszebb emlékei közé raktározzák a nagy találkozót. Végre a munkában és a viselkedés gondolatában egyesült egész Jisrael. Ezernyolcszázötven évvel ezelőtt kezdődött a nagy emigráció, — a száműzöttek erős hittel szeladtak világra: jövőre visszatérünk. Esztendő esztendőre mult elfele, nemzedék nemzedék után halt el és csak ma kezdődhet meg a visszaözlés. Százézer zsidónak készítjük elő a talajt — az első százézer lesz a legnehezebb, mondja Ártur Ruppín, ha ez egyszer kün lesz, jöhetnek a többi százérek.

Az első százézer. A legelső már künn is van. Talán csak kilencvenézer, de hiszen mégis ez volt a kezdet kezdete, a feladat legnehezebb része, amin már tulvagunk. Ez a mostani százézer, amelyet ezekben az években akarunk letelepíteni, már a második százézer lesz. És az ország lassan lassan mégis a miénk lesz. Ó felejtethetetlen uttorók! Övék a dicsőség, akik a tiz körmökkel kapartak életet a meduo talajon. Itt van a mi ősz Glasner Mosené, aki Akiba rabbi ifjú rajongásával kiseri a békés zsidók új Barkochba-mozgalmát: ötszázötven nagyszerti testvér közül egyet látott csupán, az erős, tagbaszakadt, söreiszakállu, napbarnított földművest, akit Petach-Tikva, a palesztinai zsidó kolónia küldött delegatusként a kongresszusra. Hatalmas fejű, csupa izom, magas homlokú és nyílt szemű Erec Jisrael boldog ege mosolyog, most harminc éves. Sose erzte magát a galut nyitgát, mert ez apja volt a rettenthetetlen cheluc, aki kimen és verekedett a sóvárgott földdei. Őrök hosszat beszél arról a petachtikvai parasztól az agg kolozsvári főpap, lelkesedik a tessi szépségéért, idezi különös, önérzetes szavait: „Ugy nyom ez az idegen levegő, ahol megtűrt idegenek a testvéreim. Igazán jól csak „otthon” érezheti magát az ember. Ott van az igazi szabadság és az igazi felelszabadulás.”

Ötszázötven zsidó benne van ebben az egyben. Nem csoda, hogy Glasner főrabbi csak ezt az egyet látta, hiszen ez az egy a kulmináció, ez a végső cél. Ide kell eljutnia, mind az ötszázötvennek és azoknak a százéreknek, akiket az ötszázötven képvisel. Ne csak a koponyánk legyen író és képió studiuma, de atlétatestünk, izmos két karunk, napbarnult bőrünk, a szemünk és a homlokunk, ahonnan új szabad égbolt nevet a világba. Ide kell eljutnia végül egész Jisraelnek, amely a legnagyobb szabadság országában is csak vendég, csak a szívélyesség jogait élvezi, mert éreznie kell, hogy a barátságot bármikor felmondhatják. Igazán jól csak egyhellyűt érzi majd magát, ott, ahol már ma otthona van a

zsidónak. A cionizmus előrenyújtott szimata a népek, megérezte vele, amit ez a petachtikvai szántóvető szavakba formált, hogy nyom az idegen levegő, csak megtűrt idegenek a testvérek. Nos nincs más megoldás: ki kell jutnia egykettőre az új százéreknek, a földhöz kell rögzíteni az új nemzedékeket és azokat az előjövendőket, akik világosan megérzik, amit a palesztinai delegátus megérzett a szá-

bad Karlsbadban s amit a szabad kultúrán élő testvérek még itt-ott nem mernek bevalani maguknak. És követnie kell a következő százéreknek a mai telepítést, hogy mihamar itt legyen az idő, amikor a galut sápadt és csenevész zsidója legyen a megbámult kivétel a hatalmas szál-as-vállas szántóvetők között, akik újra összegyűlnek örülni egymásnak és nagy ügyeikről tanácskozni egymással.

Glasner Mose főrabbi a kongresszusról

A Tóra megbecsülése — A vezetőség és a Mizrahi — Erec Jisrael zsidója

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kongresszus erdélyi delegáltjai közül ma Kolozsvárra érkezett dr. Fischer Tivadar, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség elnöke, Glasner Mose főrabbi, a Mizrahi delegáltja és Ferencz Mendel főtitkár. Mindenki az elragadtatás hangján beszél a kongresszusról, amely külső imponáltságában fölemelő volt, bensőségében pedig felejtethetetlenül mély és közvetlen. A sportegyesületek felvonulása kétféle zászló alatt zeneszóval, a sporttér sok-ezernyi nézőközönségével, a női sportolók szabad gyakorlata az egész városra és a fürdőközönségre nagy hatást tett. A világhírű fürdőhelyen különben a másnemzetiségűek is melegen érdeklődtek a kongresszus lefolyása és határozatai iránt: a zsidó kérdés, a zsidó nacionalizmus reneszánsza mindenkit megkapott, a városban egyébről nem beszélgettek, mint a kongresszus eseményeiről. A világsajtó száz-százhusz legjava publicistával képviseltette magát, a Timestól kezdve a Matinen át a berlini és a langyel lapokig, minden komolyabb újság kiküldte egy-egy munkatársát, akik lázas munkával látták el a hírszolgálat munkáját.

Glasner főrabbi nyilatkozata

Glasner Mose főrabbi, aki a két napi fáradsalmas utat fiatalos erővel bírta, benyomásairól ezeket mondotta munkatársunknak:

— A nagyszerűség hatása alól, amit a kongresszus rám tett, nem bírok felocsudni. Ennyi kiváltságos elmét, ennyi önfeláldozó lelkesedést, ennyi szorgalmat, képességet a világ egyetlen parlamentje nem mutathat föl. És senki nem tagadhatja, a legmegcsontosodottabb asszimiláns sem, hogy ezek a férfiak nemcsak a világ cionistáit, hanem a világ zsidóságát képviselték. Az emberi faj elitjének egy csoportja adott itt találkozót egymásnak. A tudomány nagyjai, a közgazdaság kiválóságai, az irodalom és művészet kiválásztottjai jöttek a kongresszusra.

— A mizrachisták között helyet foglalt a vilnai, a berdicevi és a kievi rabbi. Przemyszlól eljött a híres Schmelkes, Drobobyczból az öreg tiszteletreméltó Schapira és Sadagorából Friedmann, a keleti zsidóság egyik legnevesebb chaszidja. Petach-Tikva rabbija is eljött, továbbá Fischmann és Schönfeld rabbik Jeruzsálemből. Ez csak azt bizonyítja, hogy a zsidó konzervatív elem a cionizmus táborában van. Személyi és elvi kérdésekben egyaránt közösen szavaztunk.

— Önérzetes, fegyelmezett és zárt sorokban való fölépéstünk sokat használt a Tóra ügyének. A Ceire Cionban csoportosult újság

belátta és erről határozataiban is kifejezést adott, hogy Erec Jisrael ujjáépítése körül a vallási alapot nem lehet nélkülözni. A vezetésben és a bizottságokban is helyet foglaltak a mizrahi képviselői. Az új szervezeti szabályzat intézményesen biztosít számunkra befolyást az ügyekre.

A vezetőség magatartása

— A vezetőség nem konzervatív része hogy viselkedik a mizrahi követekkel szemben? — kérdeztük.

— Erre csak azt felelhetem, hogy a vezetőség komoly, minden kétértelműséget kizáró előzékenységet tanusított. Egy mizrahi-konferenciánkon, amelyen Struck hírneves festőművész elnökölt, megjelent Weizmann és Szokolov és azt az ünnepélyes kijelentést tették, hogy semilyen intézkedést nem kívannak fogadtatni, amely a Tóra törvényeivel ellenkezik. Ezt a kijelentést meglegedéssel vette tudomásul az egész mizrahi frakció.

— Kik a mizrahi keleti és nyugati zsidóságának vezetői?

— A keleti zsidóság Farbstein, a langyel parlament egyik tagja, az amerikaiaké a hírneves dr. Mayer Berlin, a németeké Struck festő, Erec Jisraelé Fischmann rabbi. Nagy hatást tett ránk Cook jeruzsálemi főrabbi levele, amelyben üdvözlő bennünket, törekvéseinkkel azonosítja magát és sok sikert kíván munkánkhoz.

A legfőbb vallási fórum

— Főrabbi urnak volt e különösebb indítványa?

— Volt egy indítványom, amelynek sorsa fölött azonban ottlétemkor még nem döntöttek. Arról szól, hogy az új statutumokban ismertetessék el a vallási elvi kérdésekben a jeruzsálemi főrabbinátus legfőbb rituális fórumként. Azonfelül pedig, hogy a főrabbinátus a jövő kongresszusokon három szavazati joggal felruházott taggal képviseltesse magát.

Glasner főrabbi aztán elmondotta, hogy legmélyebb benyomást egy fiatal delegátus tett rá, aki Petach-Tikva zsidóit képviselte a kongresszusra. Hatalmas szál ember, csupa izom, tiszta, nagy homlokkal, nyílt tekintettel, szabad fellépéssel. Ez a férfi ott született már Palesztinában és egyike volt azoknak, akik a jaffai támadások alkalmával százhusz emberével két napig tartó harcban állotta a négyezer arabból álló sereg támadását. Ez az ember mondotta neki, hogy nem érzi jól magát Európában, holott a legszabadabb országban van, egy modern városban. De Erec Jisrael tiszta kelet, szabad levegőjét, illatát semmi a világon nem tudja pótolni. Általában a palesztinaiak fellépése annyira önérzetes és biztos, hogy az ember szinte csodálkozik a két végtelen: a a gólusz-zsidó alázatosságán és a szabad palesztinai zsidó gyönyörű, megejtő férfiaságán.

A Palesztina-vita a kongresszuson

Kifogások és tanácsok

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Karlsbad, szept. 13. A tizenkettedik ülés, amelyen Szokolov elnököt, földművelési kérdésekkel foglalkozott, amelynek hozzászólói: Dyk agrónomus, Wilkowsky és Ettinger a kvacutágról beszéltek. Wilkowsky szerint a német kolóniáknak kell mintául szolgálni. Ezeknek ugyanis a többoldalúság az alapelve. Az egyoldalú gazdaság légválttal egyenlő, vajjon a mosav ovdom, vagy a kvacutágról fogadjuk-e el — úgy mond — ez már izlés dolga; határozzon róla a kongresszus.

Először Jaffe kifogásolja, hogy a végrehajtóbizottság a kolonizációról szóló jelentést olyan emberre bizza, aki már 15 éve nem tartózkodik Palesztinában. Dr. Soskin jelentése, szerinte nem alapos munka, inkább valami elmefuttatásféle, ami jól beillik egy újság tárcarovatába, de nincsen helye itt, ahol alapos, minden oldalról megvilágított problémákat feszegetünk.

Soskin beszéde után, aki a bevándorlás témájáról tartott előadást, az ülés véget ért.

A romániai zsidóság mellőzése

A tizenharmadik ülést Kaplansky helyettes elnök nyitotta meg.

Az első szónok dr. Nacht, a Mizrahi-frakció részéről tiltakozik a román zsidóság mellőzése miatt.

— A romániai zsidóság a cionizmusban mindig első helyen állott és mindig fontos és eredményes munkát végzett. Mégis mostohán bántanak velük — mondotta.

Azután Braunstein mérnök egyik levelét olvasta fel, amelyben nagyon panaszkodik, hogy a román zsidókat Palesztinában meg nem érdemelt bánásmódban részesítik. Dicséri Usiskint, aki megvalósította bölcséink ama mondását, hogy az ember föld nélkül nem ember. Viszont gondoljuk meg, hogy a föld sem ér semmit ember nélkül. Ezért nem szabad a román zsidóságot lenézni és vele könnyelműen bánni. Kéri a kongresszust, hogy Brandeissal béküljenek ki és határozatlan tiltakozik a kritika ellen, amellyel Herbert Samuel működését illeték. Legyünk — mondotta — testvérek és közös és választott munkával induljunk feladatunk megoldása felé.

Teitelbaum mizrachista követeli, hogy a chaluksa-zsidókat, akik eddig megalázott sorban, alalmizsnából éltek, vonják a produktív munkába.

A gyarmatosítás kritikája

Dr. Gottlieb (Lengyelország) rövid beszéde után dr. Kogan Brenstein (Beszarábia) sajnálja, hogy

a kolonizáció kérdése körül alig jutottunk előbbre. A gyarmatosítás munkája még mindig emberbaráti alapokon folytatódik. A maaszer az emberek nem akarják komoly adónak venni, inkább adományfélének. Ezzel szemben a munkások 30 százalékát adják jövedelmüknek a Keren Hajjeszód javára és még sem csapnak nagy hűhót vele. Országunkat nagyszabású tervek szerint akarjuk újrapépíteni. Az új építés módjáról két vélemény van forgalomban. Az egyik szerint a munkások dolga ez, a másik szerint a tőkés. Beszarábiában igen sok munkás él, aki nagyon szívesen menne Érec Jisraelba, de még nem történt semilyen lépés, hogy tömegesen ki szállítsák őket oda.

Dr. Schmorák (Keletgalícia), dr. Brutzkus (Oroszország), Dr. Rufeisen (Csehszlovákia) a hivatalos agrónomusok jelentéseire szólnak hozzá.

Végül dr. Soskin emelkedett szólásra, aki az ellene emelt kifogásokat pontról-pontra visszautasítja. Igaz ugyan — úgy mond — hogy már régóta távol van Palesztinától, de ez idő alatt is állandóan gyakorlati és elméleti mezőgazdasággal foglalkozott.

A munkások részesedése

A tizennegyedik ülést Berlin helyettes elnök nyitotta meg. Az első szónok az angolországi Morris Mayer, aki kíváncsian tartaná az angol szisztema bevezetését a palesztinai új közigazdaságba. Ez a rendszer ugyanis a kapitalistáknak és a munkásoknak a haszonban való aránylagos részesedéséből áll. A dolgozók is ilyen módon érdekelve vannak a vállalat eredményében és ehhez igazodnak munkájukban. Maga Robert Cecil is támogatja ezt az új rendszert.

Rubasov (Poale Cion) a föld és a munka nacionalizálását követeli. A föld a népé, a föld hozadéka pedig azoké, akik megmunkálják. Fontos, hogy a munkásság iránt meg legyen a bizalom, minthogy a munkásság van hivatva a cionizmus megvalósítására.

L. Levitz (Lengyelország) panaszkodik, hogy az ügyek élén nem mindig arra való emberek állnak és szakavatottság hiány, sokszor a legnagyobb bajok támadnak.

A tizenötödik ülésen Körner mérnök műszaki javaslatakat terjeszt be. Keisermann (Kanada) rámutat arra a nyugtalanságra, amely Kanadában széles körökben észlelhető, a nagyfokú zsidó bevándorlás miatt.

Ezzel a Palesztina-vita egyik része lezárult.

A kultur-vita

Következett a kultur-vita, amelyet Szokolov elnök nyitotta meg. Az első szónok dr. Lurie a nevelésügyről tartott hosszas és kimerítő beszédét. Dr. Sch. Levin a propagandáról beszélt, dr. Hilkovich (Amerika) az amerikai zsidó orvosok üdvözlését tolmácsolja, végül Szokolov bejelenti, hogy

mindezt a mindennapi kenyérért teszi. Alapjában véve tiszta lélek. Egész nap, mialatt én Lejbbel, a chazennel, a gyárban vagyok, főz és mos és takarítja a szobákat. Csak este megy valahová atyjával, ahol táncol és énekel. Én otthon maradok, Tórárt tanulok és Neked írok. Éjfélfele jönnek haza. Ekkor együtt teázunk és aludni megyünk.

Azt hiszed, írod, hogy Genendel lopta el a kanalat, amely neked akkor hiányozott. Nem tudom, mit mondjak erre!

Lehet, hogy Genendel nem nagyon jámbor, de idegen tárgyat, — Isten őrizze, — talán mégsem érint. Csak nehogy megtudja, vádaskodásokat! Valóban úgy bántik velem, mintha testvére lennék. Minden pillanatban megkérde tőlem, nincs-e szükségem tiszta ingra, vagy még egy pohár teára? Igazán jó gyermek. Mindent, amit keres, odaadja az apjának. Látnád csak, milyen tisztelettel bántik vele, holott az egyáltalán nem érdemli meg. Mert gyakran részegen jön haza és borzasztó hülyeségeket beszél össze-vissza.

Lejb, a chazen meg is mondta nekem, hogy lánya részére hozományt takarított meg és mihielyt egy ezre-e lesz, férjét fog neki keresni, aki Mózes és Izrael törvényei szerint a chuppe alá vezeti. Akkor nem fog többé idegen embereknek énekelni. Nem tudom, komolyan lehet-e venni, azonban adja Isten, hogy tényleg úgy legyen és csunya foglalkozását abahagyja.

Genendel is ott volt, amikor ő ezt elbeszélte és elpirult, amint az igazi zsidó leányhoz illik. Valószínűleg egyetértett apja a szándékával. Azért arra kérlek, édes Chanem, tartózkodjál hamis vádaktól és rágalmaktól. Nem illik és igazságtalan. Csak kizárósi em-

Jaffában a zsidó írók szervezetet alkottak, amelynek célja a heber irodalom fejlesztése és a heber írók egzisztenciális érdekeinek védelme. A szervezet kooperatív alapon álló kiadványállatot létesít, amely elsősorban a jaffai pogrom alatt tragikus halált halt Brenner műveit fogja kiadni.

A tizenhatodik ülésen dr. Niemirower (Románia) tartott zsidó propagandáról a zsidó egyetemről és a zsidó nemzeti könyvtár istápolásáról hosszabb beszédet.

Dr. Tschernowitz (Mizrahi) kifogásolja, hogy sokat politizálnak az iskolákban. R. Gold (Amerika) kifejti, hogy az amerikai zsidó kispolgár kevés idő felett rendelkezik, túlme sincs sok és azért szereti, ha a munkában békét és harmóniát tapasztal. Mint-hogy ellensége a válságoknak és megérzékenyítve van az egész vonalon az egyseget. A cionizmus zöme ilyenekből áll, ez a nép és a nép szavát replektálni kell. A Keren Hajjeszód feladata lesz meg-tisztítani a cionizmust és az egész zsidóságot az egyenlenségtől. Javasolja külön nevelésügyi tanács felállítását.

Dr. Glücksohn (Palesztina), dr. Bienenstock (Keletgalícia) és Sprinzak (Palesztina) hozzászólása után a XVI-ik ülést bezárták.

A sékelfizetők

A tizenhetedik és tizennyolcadik ülés szónokai közül R. Lichteim (London) rámutatott a sékelfizetők tekintélyes számára, amely ezáltal olyan nagy, hogy méltán képviseli az egész zsidó népet. Azelőtt 200 sékelfizető után küldtünk delegátusokat, most már csak 2000, legközelebb azonban csak 2500 sékelfizetőnek lesz joga magát képviseltetni. Nagy jelentőséget tulajdonít az Országos Szervezetek és a pártszervezetek közötti a szoros együttműködésének. Az együttműködés módjára nézve javaslatot terjeszt elő. Szóvá teszi azonban felül a vezetésben bekövetkező szervezeti újításokat.

Dr. Emil Margulies (Csehszlovákia) a szervezeti szabályzat revíziójának jelentését olvassa fel, a szervezeti bizottság nevében. A szabályzathoz hozzászólának dr. Kollenschier, Hindes, Jean Fischer és Stricker.

A Zsidó Nemzeti Alap országunk földjét akarja népünk köztulajdonába visszavásárolni, (akie a föld, azé az ország!), a Keren Hajjeszód a fejlett európai állami élet alapjait akarja lerakni a visszaváltott földön, a Tarbut-Kulturalap pedig a szilvái vándorlás nevelési alapja.

Egy csomag levél

Írta: I. L. Perez

(Köves Ilona fordítása)

(8)

Gyakran zug a fülem és egész nap fáj a fejem. És ezek ellen nincs jobb orvosság, mint egy darab papír, melyen aranyos Chanemnek levelet írok.

Drága asszonykám! Semmit sem titkoltok el előttem. Mindent el kell beszélnem Neked. Még mindig tanulok misét; mert az egész talmudot még mindig nem szerezhettem be és tudod-e miért, mert a pénzt másra használtam fel.

Tud meg, aranyos Chanem, hogy az emberek mindent egyformák. Itt ugyan mind azt kiáltják: „Szabadság!”, azonban ez a szabadság nem ér egy hajítófát! Itt is gyűlölik a zsidót. Sőt talán itt még jobban gunyolják mint máshol. Itt ugyan nincsenek kutyák, melyek megugassák és kabátja szárnyait letépjék, de szemtelen fickó akad eég. Amint a hosszú kaffánt megpillantják, kiabálni kezdenek:

— Jew! Jew!

Az ő nyelvükben ugyanazt jelenti, amit nálunk a: „Shid”. És követ és piszkot dobnak utáná. Piszkokban hál Istennek, itt sincs hiány. Mit tehettem egyebet? Azt tettem, amit minden zsidó. A fülem mögé fésültem a pejeszt és részletfizetésre „dait” ruhát vettem. Most már tudod, mire ment el a pénz. És ha Te — ha Isten is akarja, — szintén idejössz, könnytelen leszél más ruhát viselni. Mert szükség törvényt bont. És itt a szokás ilyen!

Azt írod, hogy Genendel nem tetszik Neked. Nem értem, mi kifogásod van ellene. Kötél-ségem megtéríteni más embereket? Azonkívül meg vagyok győződve róla, hogy ő

bernek való az ilyesmi. Te azonban, aranyos Chanem, nemsokára Amerikába jössz. Itt egész mások az asszonyok: higgadtabbak, komolyabbak és ép úgy el vannak foglalva, mint a férfiak.

Azonkívül a Te Smuel-Mejséd sem nem suszter, se nem sneider, hogy hozzád hűlen legyen. Nem is szabad ilyesmire gondolnod, mert ez nagyon bánt engem. Szavaid mint élés kés sebzik lelkemet. És ha Lejb, a chazen és leánya ebből valamit megtudnának, azonnal itt hagynának engem. Akkor azán oly egyedül maradnék, mint a pusztában és ismét haza kellene tércem: mert még mindig nem tudom az itteni nyelvet és anélkül sem ki, sem be nem mozdulhatok.

És most, édes Chanem, arra kérlek Téged: adj tollat kicsi fiunk kezéskéjébe, fogd meg kezét és vezesd a papíron, hogy kezeirását lássam. Uristen, hányszor húzódó n egy sarokba és sírok! És miért? Mert Isten nem adta meg nekem azt a kegyet, hogy gyermekemet a Tórára tanítsam. De mit használ minden bánt? Na és jönnek leveleid és sőt hirtelenk sebsimre. Lejb, a chazen és Genendel (itt egyébként Zsófia a neve) arra kérlek ma, hogy menjek velük: lássam a táncot és halljam az éneket. Nem akartam. Erre Lejb, a chazen, azt mondta:

— „Bolond chosszid!”

És a leány is fintorgatta az orrát. Én azonban nem törődöm velük! Nem fogok u'ámról letérni.

Egészíreget kívánok Neked és gyermekünknek.

Férjed

Smuel-Mejsé.

A ruhát illető ügy közöttünk maradjon. Nem szereinem, ha városunkbeli megtudna

Magyarország válasza megérkezett a nagykövetek tanácsához

Erélyes jegyzék megy Budapestre — Olasz csapatok érkeztek Bécsbe — Állítólag népszavazás lesz a B. zónában

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szeptember 15. A nagykövetek tanácsa ma délután kapta meg a magyar kormány válaszejegyzékét, amelyben Bethlen kormánya új javaslatot ajánl a nyugatmagyarországi kérdés megoldására. A magyar kormány válasza nagy lehangoltságot keltett. Jól informált politikai körökben biztosra veszik, hogy

néhány napon belül újabb jegyzék megy a nagykövetek tanácsától Budapestre.

A jegyzék erélyes hangon fogja követelni Nyugatmagyarország záros határidőn belül való kiűrtetését. Az osztrák kormány szintén megkapta a magyar javaslatot, amely azt ajánlja, hogy osztrák és magyar megbízottakból bizottság alakuljon, amely új átadási tervet dolgozzon ki és azt a nagykövetek tanácsa elé terjessze. Az osztrák kormány a magyar kormányra

ezt a javaslatát ismét visszatartja

azzal az indoklással, hogy a döntést a nagykövetek tanácsára bizzák.

Della Toretta olasz külügyminiszter mielőtt elhagyta Bécsét, kihallgatáson fogadta a soproni szövetséges tábornoki bizottság tagjait. Feranini olasz tábornok bemutatta az olasz külügyminiszternek a Nyugatmagyarország kiűrtetésére vonatkozó új tervet. Ezt a tervet még a mai nap folyamán

eljuttatják a magyar kormányhoz.

Bécsbe különben a mai nap folyamán olasz csapatok is érkeztek. Ezek a csapatok az osztrák csendőrséggel együtt fognak akciót kezdeni Nyugatmagyarországon. Az A. zónát állítólag a magyar csapatok teljesen kiűrtették, úgy hogy oda a megszálló osztrák csendőrség már bevonulhat. A B. zónában, — budapesti híradás szerint, —

népszavazás lesz nemzetközi ellenőrzés mellett.

Az osztrák lapok elkeseredett hangon írják a francia ellenzéki lapok ellen, amelyek a nyu-

gatmagyarországi kérdésben Magyarország mellett foglalnak állást.

A jugoszláv sajtó a nyugatmagyarországi eseményeken kívül a baranyai terrort is foglalkozik és követeli Baranya újabb megszállását.

Halálos robbanás a Melissagyárban

Az egyik áldozat meghalt — Két súlyosan sebesült

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Csütörtökön este fél nyolc óra tájban halálos kimeneteli szerencsétlenség történt a Honvéd-u. 40. szám alatt lévő Melissa-cukorgyárban. A robbanás a gépteremben történt, ahol szabad láng mellett a cukormasszát főzik. Havas László 29 éves munkás denaturálszeszsel telt tartánnyal a főzőüst felé közelített, hogy a szabadon égő tűznek új tápanyagot adjon. Ugyálszik, nem vette észre, hogy a régebben felöntött szesz még nem fogott el és így az égő szeszre öntötte rá a tartány tartalmát. A felcsapó láng belekapott Havas ruhájába, mire a megrágt ember a kezében levő bádogtartányt eldobta magától.

Az elhajított tartánytól a gép mellett dolgozó két leány ruhája tüzet fogott. Jajvesztésként a többi teremben dolgozó munkások berohantak és ruhákkal, vízzel sikerült a szerencsétleneket a lángokból kimenteni. A sürgős hívásra megjelent dr. Popovici Cornél rendőrorvos megállapította, hogy Havas László és Cernantor Jolán csak könnyebben sérültek meg, ellenben Martinovics Margit súlyos égési sebeket szenvedett s a kivonult mentők bevizitották a klinikára, ahol ma reggel nagy kínok között meghalt.

A rendőrség szigorú vizsgálatot indított annak a megállapítására, hogy a szerencsétlenségért kik terhel a felelősség.

Francia diákok Kolozsváron

Hétfőn utaznak tovább

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap délelőtt kétszáz francia diák érkezett Kolozsvárra. A diákok külföldi feltevéseket hoztak a pályaudvarra, ahol akkorra már nagy tömeg gyűlt össze. A kormány és a város képviselőiben megjelent Mihály miniszter, dr. Pop Julian polgármester, Meles prefektus, Popovici Valér rendőrprefektus, ezenkívül az összes itt tartózkodó konzulok és az egyetem tanári kara. Körülöttük sorakoztak fel a különböző iskolák növendékei.

Amikor a vonat befutott a pályaudvarra és a kocsik ajtajában megjelentek a francia diákok, a perrenon összegyűlt tömeg élénk „Vive la France!” kiáltásba tört ki. A diákok, tanáraikkal élőkön, hosszú sorban felálltak a vonat mellett és dr. Pop Julian polgármester francia nyelven üdvözlő beszédet intézett hozzájuk. Az üdvözlésre Glots francia egyetemi tanár válaszolt. Azután a diákok a kijáraton keresztül az állomás előtt felsorakoztak, kocsikba szálltak és szálláshelyeikre hajtottak. Legnagyobb részük a Tanítók Házában és az Institutul Medico Militarban szállt meg, de sokan laknak a New-York és a Központi-szállodában is.

A francia diákok tiszteletére tegnap délután négy órakor ünnepélyes fogadtatás volt az egyetem aulájában, amelyen az összes polgári és katonai méltóságok résztvettek. Este a Román Királyi Opera rendezett díszelőadást élénk látogatottsággal.

A francia diákok ma délelőtt sorra megtekintik az összes fontosabb épületeket és intézményeket. Hosszabb időt szándékoznak tölteni az egyetemi könyvtárban és a klinikákban. Felkeresik a Botanikus kertet és a Gazdasági Akadémiát is. Délután sportünnepélyen vesznek részt, este pedig a Menzán rendeznek részűre négyesszemesélyas bankettet.

A francia diákok hétfőn utaznak el Kolozsvárról Nagyszebenbe.

A Tóra előtt emlékezzetek meg a Tarbutról. A Tarbut a mi mozgalmunk gerince, mert az új jövőt készíti elő.

Ebből valamit. Halálra szegyelem magam. Fentnevezett férjed Smuel-Mojse.

Negyedik levél

Erényes Chane feleségemnek, Isten őtse!

Utolsó tíz levelemben egyetlen egyszer sem említettem sem Genendelnek, sem atyjának, a chazen Lejbnek, a nevét. Nagy fáradtsággal más szobát béreltem magamnak az itteni sakternél és több hete nem is találkoztam velők. Te azonban egyre azt kiáltod: Genendel és magin: Genendel, Zsófi és megint Zsófi! Mit akarsz tőle? Amily igazán kíváncsok nekik egészséget, oly igazán szeretnék Téged és a gyermeket szerencsés órában viszonlítani. A következőket a saját szemmel láttam: Zsófi eljött egyszer apjához a gyárba és a gyárigazgató hozzament és elkezdett vele beszélgetni és tréfálni; jöhetett egy szót sem értettem az egészről, világosan láttam, hogy az nem istenes és jámbor dolgokról beszélt vele és meg akarta simogatni az arcát. És hiszed-e, mi történt? Akkorat ütött a kezére, hogy én egészen megmeredtem! Láttad volna, milyen büszkén fordult el tőle és ment ki. Nagyon örvendtem a dolognak...

Ebből láthatod, hogy Genendel tiszta gyermek — és Te rágalmazod őt. Azt írod, hogy engem be akar halózni, mint egy halat és hasonló ostobaságokat. Kész vagyok minden eskü, még a jom kippurit is a Tóra előtt letenni, hogy ez hazugság. Az irántad való szeretetből azonban távoztartom magam tőle és kerülök vele, minden száz szóra egy fejbőlintással felelek. Még egyszer mondom Neked, hogy egész alaptalanul gyanúsított őt. Vétkezel Isten előtt! Megbocsátanám Neked,

mint mindig, ha nem volna ily csunya históriával kapcsolatban, amelytől mindenkit őrizzen meg az Isten. Inkább elsiyüdnék, sem hogy ilyen szégyent megérjek.

A múlt héten munkaközben egyszerre rosszul lettem. Fejem szédült és elvesztettem eszméletemet. Amikor ismét magamhoz tértem, ágyamban fektüdtem. Ágyam előtt állt az orvos és azt mondta, hogy valami lázas betegségem van. Tíz napig fektüdtem. Lejb, a chazen, egész idő alatt nem mozdult el ágyam mellől és mint saját gyermeket ápolt. Később hallottam, hogy Zsófi is gyakran meglátogatott, míg lázban fektüdtem... És egy ilyen napon jött tőled egy levelezőlap, melyben az ártatlan Zsófin töltöd ki elkeseredésedet... Biztosan olvasták a lapot, míg én lázba fektüdtem...

És még Te gyalázod és rágalmazod, ökl feláldozták magukat értem...

Orvost hoztattak, orvosságot adtak be és egyes tárgyakat háztartásukból elzalogosítottak, csak hogy engem megmentsenek. Az ember még egy palack bort is hozott. Természetesen nem nyultam a borhoz, mely bizonyosan „neszach” bor volt, azonban a szándék jó volt... Azonkívül naponta háromszor megmérték a lázamat valami üvegesszővel, mint azt az itteni orvosok kívánják... És kitől tudom én mindezt? A sakteről és feleségétől, akik mindent elmondtak nekem. Ha a chazen Lejb és Zsófi nincsenek nálam, Te már — Isten őrizd — özvegy volnál. De azért Te ilyen esztelenségeket írsz. Prui, igazán szegény! Én nem is tudom, hogy jöhetsz Te Amerikába, vagy meg tudsz-e Amerikába élni?

Remélem, édes Chanelem, hogy kivered fejedből ezeket az esztelenségeket és jövőre nem keserítéd meg életemet ilyen levelekkel.

Általán éjszakáimon gyakran latlak magam előtt, amint az asztalmon ülsz és levelet írsz. Írsz és ismét kitörölöd amit írtál és megint írsz és megint kitörölöd. Látom a levelet, de távolból nem vehetem ki a batúket és fáj, hogy nem olvashatom el a levelet. És a gyermek kezébe adod a tollat és vezeted a papíron.

Látod, kedves feleségem, én minden héten öt dollárt küldök Neked; magam kevesből is megélek és mindössze három ingem van. Zsófit nem kérhetem meg, hogy ezután is gondoskodjék ingeimről. A sakterné pedig egyhetes betegágyban fekszik és holnap lesz, ha Isten is úgy akarja, a brisz...

Nem ez az, amit én Neked mondani akarok. Az a legfontosabb: légy okos magadért is és férjedért is.

Smuel-Mojse.

Utóirat keresztkben az egész iven:

Épen most kaptam meg leveledet. Most már igazán azt mondom, Chanele, hogy Te — sajnos — valóban örült vagy. Meg vagyok dermedve. Azt írod, hogy hajadat Te is megnövesztheted két fonatba és te is tudsz előkelő keresztényekkel beszélni; hogy te is tudsz táncolni és énekelni és a rebbhez még és megkéröd, hogy nekem és neki hirtelen halált küldjön...

Mit írsz? Mitéle szavak ezek?

Uristen, mi lett Belőled.

Szétreped a fejem és nem tudom, mit gondolok. Tanácsolom hagyd abba a rágalmaidat, szidalmadat és atkáidat! Ilyen viselkedés nem illik hozzád.

(Folytatjuk)

A jövő héten érkezik az ir delegáció Londonba

Megválasztották a döntőbírókat — A kisázsiai háború — Lengyelország és Oroszország konfliktusa

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 15. Az angol ir tárgyalások a jövő héten formálisan megindulnak Londonban. Az ir választ, amely véglegesen hozzájárul a tárgyalások újrafelvételéhez és részletezi az ir államférfiak követeléseit, két futár vitte Londonba. A futarak megérkezését nyomban közzétették a londoni lapok és örömmel konstatazták, hogy a már kilátástalannak látszó megegyezésre mégis remény van. Az ir delegáció tagjai a jövő hét elején érkeznek Londonba, ahol a tárgyalásokat maga Lloyd George miniszterelnök fogja vezetni. Az ir kormány a tárgyalásokra Griffith Arturt és Polinst delegálta.

A népszövetség tanácsa mai ülésén megválasztották a nemzetközi állandó döntőbírókat. A döntőbírók tagjai Altamiro (spanyol), Alvarez (chilei), Avilotti (olasz), Barbose (brazíliai), Bustamane (kubai), Finlei (angol), Weiss (francia), Uda (japán), Leder (Dél-Államok), Moore (Egysült Államok). Négy póttágot is választottak. Nequlescut (romániai), Alvarezot (chilei), Vanghungsheit (kínai) és Jovanovicsot (Jugoszlávia). A washingtoni konferencián a

leszerelési problémán és a távoli Kelet kérdésén kívül még tyúk nem kerülnek megvitatás alá.

A „Patrie” című görög lap jelentése szerint Kemal pasa közölte a konstantinápolyi angol követ utján a görög kormánnyal békefelkötését. Gunaris görög miniszterelnök állítólag azt válaszolta, hogy addig nem tárgyal a békéről, míg a görög csapatok Angorába be nem vonulnak. A törökök közlése szerint a görögök offenzíváját mindenütt megtörték. A görögök a front több pontján visszavonulnak.

Az oroszországi segélyakció lassú tempóban halad előre. Az angol sajtó felháborodással állapítja meg, hogy Európa egyes népei vonakodnak részt venni az oroszországi segélyakcióban. Az orosz kormány tiltakozik az ellen, hogy a segélyakciók élére Nolenset, a volt pétervári francia követet nevezzék ki. A segélyakcióban hatatosan vesz részt Dánia, Svédország és Norvégország, amelyek máris nagy összegeket gyűjtöttek. Oroszország és Lengyelország konfliktusában nem állott be újabb fordulat. Csieserin orosz külügyi népbiztos újból tiltakozott a lengyel kormánnyal, amely az orosz kormány vajdái szerint támogatja a fehér ellenforradalmat.

A parasztpárt új választásokat követel

A paraszti és munkás-demokráciáért — Lupu vádja a kormány ellen

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Mihalache a parasztpárt vezére az Adeverulba cikket ír, amelyben kijelenti, hogy a parasztpárt csak addig marad a jelenlegi parlamentben, amíg megszavazzák az új erdélyi választójogi törvényjavaslatot. Ezzel írja Mihalache — a parasztpárt missziója végetért. Ezt tekinti a parasztpárt főfeladatának. Ezután követelni fogja a jelenlegi parlament feloszlását, semleges kormány kinevezését, amely ellenőrizné az új választásokat.

Ugyancsak a parasztpárt politikáját világítja meg dr. Lupunak, a Luptatorulban megjelent hosszabb nyilatkozata. A parasztpárt tekintélyes vezére a következőket írja:

A parasztpárt nem működik együtt a kormánnyal

— Az összes hírek és fantasztikus riportok a parasztpártnak a kormánnyal való együttműködésről hamisak és minden alapot nélkülöznek. Az ellentétes lapok nagyszerűen megértik egymást abban, hogy a parasztpártot le szeretnék járni a kormánnyal való együttműködéssel. Az a kísérletük azonban, hogy kompromittáljanak bennünket ezzel a kormánnyal való együttműködéssel, nem fog sikerülni. Erre az együttműködésre csakis a kormánynak lenne szüksége, mi azonban nem támogatunk egy olyan kormányt, amely a föld árát megkétszerezte, amely oly súlyos adótörvényeket szavazott meg, amely törvénytelenül fogva tartja a munkásság képviselőit. Ehhez a kormányhoz mi nem társulhatunk. A valuta a politika fokmérője és ez a kormány 37-ről 11-re súlyosította le pénzünket. Radikális intézkedésre van szükség. Meg kell akadályozni, hogy a külügyminiszter milliárdok költsön el propaganda körutakon. Minden importot, amely nem a termelés fokozását célozza, be kell tiltani. [Mi ellehetünk parfüm, selyemharisnya és diszidáruk nélkül, de a külföld nem nélkülözheti a mi petróleumunkat és gabonánkat. A bankok ellen is el kell járni.

A liberálisok ellen

— A liberálisoknak nem lehet semmi kilátásuk, — folytatja — mert az országnak nincs szüksége arra, hogy egyik rosszról kiutva, a másikba essék bele. Az ország mai állapotát pedig kilencven százalékban a liberálisok felelősek. Akárhányszor a nép szabadon nyilváníthatja akaratát a pótválasztásokon, a parasztpárt iránt nyilvánult meg a bizalom. Az új Romániát nem lehet úgy kormányozni, mint a régét. Az egyetlen megoldás a kormány eltávolítása és új választások kiírása semleges kormány által. Vissza kell térnünk a realitás politikájához, a mi pedig egyedül a paraszti és munkásdemokrácia.

A pártok agitációja

A néppárt elnöksége értesítette a vidéki pártszervezeteket, hogy a közeljövőben mindenütt nagy népgyűléseket fognak tartani, amelyeken a kormány tagjai is résztvesznek. A jasszi népgyűlést, melyre Averescu miniszterelnök is elmegy, szeptember 26-ára halasztották.

Bratianu ma hosszabb tanácskozást folytatott Duca, Marzescu, Ferhide és Konstantinescu volt miniszterekkel az őszi politikai kampányról, valamint az erdélyi nemzeti párttal, a bukovinai Nisztor párttal és a beszarábiai Inuletz-párttal való együttműködésről.

A román-orosz békétárgyalások

A szovjetkormány értesítette a román kormányt, hogy Karahan D., az orosz-román békétárgyalásokra kiküldött szovjetdelegátus Varsóba érkezett és várja a román kormány kiküldöttjét. Filaliti román békedelegátus néhány nap múlva Varsóba utazik.

Héber színelőadás Amerikában

Amerikai újság a közönségről és előadókról

Milyen közönség jár Amerikában héber színdarabhoz? Ezt kérdezi egy amerikai jiddis nyelvű újság, amely beszámol az Irving Place színházban tartott héber előadásról. A darab címe: A kovács leánya.

Héber előadás — írja az újság — Newyorkban ugyanazok ember szemében, mint egy japán előadás Jeruzsálemben. Ki gondolt arra, hogy itt, ahol az angol kultúra uralkodik, ahol nem találunk más kultúrákból legfeljebb a franciát, amelynek Newyorkban külön városrésze van, külön társadalmi élete, iskolái, színházai, hogy itt egy halottnak hitt nyelven tartsanak akár kuriózumképen is színelőadásokat.

Am lássuk, milyen közönség verődött össze ezen az előadáson. A zsidók itt jiddisül beszélnek, jiddis színházai vannak, lapjaik is e nyelven jelennek meg, kik tehát azok, akik érdeklődnek Amerikában héber színelőadások iránt? Mert nem tagadjuk, vannak itt olyanok, akik héberül tudnak, akik naponta imádkoznak is héberül, csak hogy ezek viszont nem járnak színházba. Azonfelül vannak olyanok, akik nagyszerűen tudnak olvasni héberül, ezen a nyelven is imádkoznak, de egy-két szón kívül alig értenek belőle valamit. „A kovács leánya” című darabnál telt ház volt és akik jöttek, nagyon meg voltak elégedve, tapsoltak, szinte tomboltak.

Jöttek: héber tanítók, gyermekek, akiknek szülői már itt lettek cionisták és héberre tanítatják gyermekeiket, oroszországi származásúak, akik otthon tanultak héberül, továbbá olyanok, akik Palesztinából jöttek ide. Voltak olyanok is, akik csak szimpatizáltak a héberrel, akiknek azonban héber tudományuk nem megy túl egy áldó imánál, amit kenyérvetés előtt elmondanak. Sokan még annyit sem tudnak, de beszélnek jiddisül és is rökonszenveznek a héberrel.

Mözöttem — írja a tudósító — egy zsidó ember ült két hölgygel, akik nyilván nem értettek egy szót sem a darabból. Felvonás közben beszélgettek és büszkén mondta egyik a másiknak:

— Látod drágám, most már tudom, miért kell ezt a nyelvet is megtanulni. Az ember sohasem tudhatja, mire jó egy idegen nyelv.

Meg vagyok róla győződve, hogy a nő egy kukkot nem értett az előadásból, csak nagyozott. Ebből is látszik, hogy az emberek milyen hiuk és hogy mivel nyegléskednek.

Kiből állottak az előadók? Legtöbbje a

jiddis színházak tagjai, akik ezuttal mutatták be héber nyelvtudásukat. Nem pénzért, nem nyereségből léptek föl, hiszen az egész darab kiállítása felemésztette a bevételeket, hanem hecsületes idealizmus, azért, hogy a héber nyelvet népszerűsítsék. Mr. German, Dubinski és a többiek nagyon sokkal járultak a héber nyelv propagálásához. Jeleneteket adtak elő, amiket barki élvezhetett volna. Annyi szeretettel és művészettel játszottak, hogy eszentul nemcsak azok fogtak menni az előadásokhoz, akik megértik vagy akik figogtatták a hébert, vagy akik héberül tudóknak akarnak látszani, hanem mindenki, aki igaz művészetben gyönyörködni akar.

Ajánlatok a CFR. tűzfia-árlejtésére

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap számunkban hírdt adtuk, hogy a CFR. kolozsvári füzletvezetőségéhez beérkezett árajánlatokat felbontották. Az árajánlatok összesen 2,597.100 ürméter tűzfiafól szólnak, tehát négyszeresen meghaladják a kiírt 600.000 ürmétert. Az árak hetvenöt és százöt lei között váltakoznak, az átlagár kilencven kilencvenöt lei.

Az ajánlattevők a következők voltak: Fischer Jenő Szatmár 100.000 méter á 87-50 lei, Mosora Aurél Segesvár 170.000 méter á 81—90 lei, Banca Asura Brassó 40.000 méter á 93 lei, Creditul Bihorul Bucuresti 84.000 méter á 90 lei, baró Bánffy G. Mesterháza 25.000 méter á 92 lei, Tűzfiaipar Cluj 20.000 méter á 95 lei, Tischler Mór és Tsa Cluj 10.000 méter á 93-50 lei, Faipar Cluj 7000 méter á 95 lei, Fatermelő Szatmár 75.000 méter á 95 lei, Forestiere Cluj 50.000 méter á 95—105 lei, Kronberger Cluj 60.000 méter á 88—95 lei, G. G. Frenkel Wien 6.000 méter á 92 lei, Lignum Cluj 600.000 méter á 93-50 (az egész mennyiségre a fekvőhely megjelölése nélkül tett ajánlatot.

Nagyvárad 50.000 m. á 80-50—108 lei, Salamon, Schobel, Danos 11.000 méter á 75 lei (legolcsóbb árajánlat). Tischler Mór Cluj 34.000 méter á 93—97-50 lei, Diósi Lajos Nagyvárad 6000 méter á 91-80, Reiner Sándor Nagyvárad 20.000 méter á 92 lei, La Roche és Darvas Nagyvárad 10.000 méter á 92—95 lei, Eledsi Erdőipar 20.000 méter 88—91 lei, Forestria Romana Cluj 20.000 méter á 89—93 lei, Doktor Leitner Arad 5000 méter á 110 lei, (Ez a legdrágább árajánlat.)

Az árajánlatokat néhány nap múlva Bukarestbe küldik, ahol két-három hét alatt döntenek róluk.

Cionista kongresszus Jeruzsálemben

Írta az Uj Kelet számára dr. Mayer Ébner, Csernovitz

Minden cionista leghőbb kívánsága, hogy a kongresszus vége a zsidóvilág centrumában üljön össze. Nagyon jól tudjuk, milyen ujjongó tetszéssel fogadták ezt az egész világon, azonban szerénynek kell lennünk és szívünknek ezt a kívánságát jobb időkre kell halasztanunk. Ezidőszent külső momentumok: a magas palesztinai valuta, megfelelő kongresszus helyiségek hiánya, azonfelül a feszült politikai helyzet is teszi lehetetlenné a kongresszus egybehívását Jeruzsálemben. De a béke és a gazdasági élet fejlődése éveiben ezt a kérdést nyugodtan lehet majd napirendre tűzni. Am akkor is nagyon bölcsnek kell lennünk, alaposan meghányjuk vesszük, mielőtt ezt az elhatározást keresztül vennénk.

Herzl fellépése óta nem gondoltunk arab veszedelmekre. Egész más természeti akadályok tornyosultak ellenk: a szultán ellenszenva, a nagyhatalmak, a szentszék ellenkezése, de arra a veszedelmekre, hogy az arabokkal jutunk konfliktusba, — nem gondoltunk.

— És íme a tényező, amelyet könnyedén elhanyagoltunk, az egész jisivót veszélyeztet. Hiszen ha bölcsen cselekszünk, akkor az arabok is meg fognak nyugodni. De a Palesztina munkánk mit sem érne, ha allandóan tartanunk kellene az arabok nacionalista kitörésétől. Ha mi magunk a magánvállalkozások első nem gördíteneink akadályokat, akkor sokkal előbb, mint hinnénk, szerezhetnénk meg a többséget. A szocialista elméletek előtt kalapot emeltek, de Palesztinával nem akarunk veszedelmes kísérleteket tenni.

Békésen akarjuk meghódítani és békésen akarunk lakni a szent földön. Ha az arab fel fogja ismerni a zsidó munka értékét, akkor kedélye le fog csillapodni és belátása azt diktálja majd neki, hogy ezek az Erec Jisraelba visszatérő zsidók saját országukba jöttek, azért, hogy gazdaggá és boldoggá tegyék azt.

És aztán jön a nap és mi összegyűlekezünk Jeruzsálemben és akkor ez már nem cionista kongresszus lesz, hanem zsidó kongresszus.

Az ünnepi megnyitót ülésen megismétlődik majd az, amit 1897-ben láttam Bazelben: az egész világon széjjelszórt testvérek viszontlátása. Jeruzsálemben pedig összehasonlíthatatlanul erősebb lesz ez az érzés. Mi számunkra Bazel és mit mond nekünk Jeruzsálem? Bazelben remény és kétség. Jeruzsálemben megtestesülés és bizonyosság.

— Csehszlovákiában a főszozolgabírákat — letartóztatják. Ungvárról jelentik: A rendőrség letartóztatta Pakh Ödön oroszvégi főszozolgabíró, akit azzal vádolnak, hogy még tavaly a román buza-pénzekből nagy összeget sikksztott, továbbá a kiutalt élelmiszereket drágábban ad el a megállapított árnál. Ugyancsak letartóztatták Klima volt munkácsi főszozolgabíró, akit nemrégiben helyeztek át Boeszkóra. Klima sok adósságot csinált Munkácsra, amelyet községi pénzekkel fedezett. Amíg át nem helyezték, mindenki hallgatott, de amint eiment, jelentést tettek a zsupánnak. Klima neszt vette a vizsgálatnak és váratlanul kifizette 100.000 koronára rugó adósságát. Ez gyanus volt. Rovancsolást rendeltek el az új hivatalban és megállapították, hogy hiányzik az egész-cukor pénz.

— A szovjetkormány megbízottai gabonát vásárolnak Romániában. Bukarestből táviratozzák: A szovjetkormány felkérte a román kormányt, engedje meg a Romániába való utazást Boris Alexandrovics, Boris Semenovics, A. Gribitsky és Lavin Saveli nevű megbízottjainak, hogy gabonát vásároljanak és az élelmiszerszállítást vezessék. A kormány azt válaszolta, megteszi a szükséges intézkedéseket, amikor a bizottság érkezését jelezni fogják, hogy akadálytalanul bejöhessenek az országba.

HIREK

Az UJ KELET 1921. évi:

Szerkesztőség	977
Kiadóhivatal	944
Zs. N. Sz.	558

Iskola és kultúra

Két gondolat izzott ki ragyogótisztán a kongresszus ama vitájából, amelyet a kultúrának szenteltek. Két szóban két gondolat: iskola és propaganda. Ne az agitáció erejére bizzuk a cionizmust, hanem a propagandára, amely annál nemesebb akció. Csak a szellemi propaganda szerezhet belső megelégedettséget azok számára, akik az eszméért feláldozzák magukat. Ilyen erejű propagandát pedig csak akkor fejthet ki a cionizmus, ha megszervezi a zsidó iskolát és megszervezi a Bialikhoz hasonló nagy szellemeket, hogy a cionista mozgalom eszméjét kiépítsék.

Ezt a gondolatot legjobban az amerikaiak értették meg, akik már meg is kezdték az ez irányú organizációt. Amerika zsidó orvosai elhatározták, hogy egymillió dollárt gyűjtenek össze a jeruzsálemi egyetem céljaira. Az egyetem céljaira másutt is adnak, az amerikai gyűjtés nem is a benne hangsúlyozott egymillió dollár miatt érdemel különös figyelmet, hanem céljának meghatározása miatt. A gyűjtők tudniillik kijelentették: nem csak azért fontos a jeruzsálemi egyetem, mert módot nyújthat az európai zsidó diákoknak tanulmányaik folytatására, hanem azért is, mert hivat építünk azzal az okkiden és az oriens között.

Jó magyar átirásban ez azt jelenti, hogy a jeruzsálemi egyetem fogja összekötni a kifejezetten zsidó tudományt azzal a tudománnyal, amely nem kifejezetten zsidó, jöhet, hogy a megművelői zsidó emberek.

Mi már rámutattunk erre. Azt is megírtuk, hogy a cionizmus megerősödése jórészt attól függ, milyen mértékben tudták az irodalmat, a tudományt és a művészetet összeforrasztani a zsidó névvel. Nem kisajdításról van szó és nem arról, hogy minden kulturmozgalmra ráüssük a zsidó bélyeget, csak azért, mert abban zsidók is részt vesznek, hanem arról, hogy az a szellemi termelés, ami biztosan a miénk, a birokállományunkból ki ne sikkaszódjék. Mert eddig ez történt. Hiába kerültek ki tudósok, feltalálók és más lángelmék a mi sorainkból, nagyszorú munkájuk eredményeit más nemzetek foglalták le és a zsidók legnagyobb része nem is tudja, hogy azok között, akiket a kor legnagyobb férfiai gyanánt ünnepelek a világ, kicsodák a zsidók.

Nem a hui igékben van a hiba, hanem a tudásainkban, írónkban, művészeinkben, akik legtöbbször tudatosan takarják el zsidó származásukat.

Nemzeti munkát csak olyan nép végezhet, amely büszke az ő népi mivoltára. Már pedig egészen bizonyos: ez az önérték a kulturális haladottság mértékétől függ. A német nép büszke a germán szellem erejére, amelyet nemcsak Goethével bizonyít, de Einsteinnal is. És a gall szellem Voltair mellett Bergsonnal hivatkozik, holott Einstein és Bergson a zsidó szellem erejét bizonyítják.

A legtöbb zsidó tudós, író és művész azonban nem demonstrálja a zsidó származása mellett, de nem azért, mert nem tudja, hogy érdemes-e a zsidósághoz való tartozását hangsúlyozni, hanem azért, mert nem tudja, hogy a zsidó tudománnyal közösséget vállalni érdemes-e? Minden tudós olyan tudományos közülettel szeret dolgozni, amelyek élén elismert nagyságok állanak. A zsidó tudomány szervezetlen még, az irodalom és a művészet szinte legkiválóbb művelői szétszórtan élnek a világ különböző nemzetei között és nem sietnek levetni az inkoznitójukat.

Am mindjárt más volna a helyzet, ha a zsidó tudományt megszerveznék, az irodalmat és művészetet is. Ha minden országban megalakítanák a zsidó tudósok, írók és művészek

egyesületét. Ha ezeket az országos egyesületeket egy átfogó közös keretbe foglalnák, hogy érintkezessenek egymással és produktumaikat kölcsönösen kicsérélhessék. Ha ez megtörténne és ha a Japánban élő zsidó költő tudná, hogy verseit német, vagy magyar, vagy orosz nyelven is terjesztheti és ehhez nem kell más, csak az, hogy zsidónak vallja magát és csatlakozzék ahhoz a testülethez, amelyet a japán zsidó írók megszervestek, akkor szívesen vetné le magát a japán költőt és büszke volna arra, hogy zsidó költő. Még nyitottabb és lelkesebben csatlakoznék a zsidó szellemi mozgalomhoz, ha valamennyi országos egyesület bordázatából kiképezne a Zsidó Tudományos Akadémiát szorgu a kiválasztás elvei alapján.

Tetsék eltépelni a következőt. A zsidóság megalapítja Jeruzsálemben a Zsidó Tudományos Akadémiát és megalapítja, hogy annak legfőbb ennyi vagy annyi tagja lehet és azok csak a legkiválóbbak közül választhatók. Ennek az Akadémia minden tagja világjáró elismert tekintély lehetne, mert hiszen minden országban a szellemi élet élén állók között zsidók is vannak. Az Akadémiába való beiktatást aztán még ahhoz a feltételhez kellene kötni, hogy a jelölt tagja a a házában működő zsidó tudományos és irodalmi szervezetnek, vagy sem Ha nem, akkor az Akadémia nem választhatja meg. Aki ismeri a tudósok, írók és művészek pszichológiáját, tudhatja, hogy ilyen feltétel mellett kevesen volnának, akik zsidó mivoltukat nyíltan meg ne hirdetnék.

A zsidó nép önértékét pedig semmi sem szilárdíthatja meg annyi erővel, mint épen az a tudat, hogy a világ kulturhorizontján jelentősen részben ő belőle kerülnek ki. Einstein nevében ez a propaganda hallatlan ereje fesszül.

A világoslátók tudják ezt. Szokolov bejelentette a kongresszusnak, hogy Jaffában már megalakították a zsidó írók organizációját. Amennyire fontos, hogy egyetemet létesítsenek, annyira fontos ennek az organizációnak a létesítése is, mert hivat építünk ezzel a kifejezetten zsidó kultúra között és ama kultúra között, amely nem kifejezetten zsidó, jöhet, hogy a megművelői között zsidók is vannak. u. p.

— A királyi család utazása. Párisból jelentik, hogy Mária királyné Elena hercegnővel ma Velencébe utazott. Távozása előtt a királyné tízezer frankot adományozott Páris szegényeinek. A velencei pályaudvaron a király is várta őket. A királyi pár szeptember 17 én indul hazá Buktarestbe. Miklós herceg tanulmányai folytatására visszautazott Londonba.

— Virágnap. Marosvásárhelyen Marosvásárhelyről jelentik: Az elmúlt szerdán tartották itt a NemzetiAlap javára rendezett virágnapot. A virágnap nemcsak a zsidók körében volt népszerű, az egész város szívesen vette a virágokat. A Tarkányi Gusztáv szerkesztésében megjelenő „Hiradó” feltűnt helyen Virágnap címen e meleg sorokat írja: „Szerdán hangos volt az utca, üzlet, iroda. Mintha az ősznek induló időben egyszerre a tavasz ózondus levegője csapott volna meg bennünket... Drága élővirágok: lányok, zsidó lányok, kezükben rózsákkal, férfiak — Öregek, fiatalok vegyes — kabátjukban fehér virággal — mi ez? Cion hívei rendezték itt is az országban mindenütt megtartott virágnapot a Zsidó Nemzeti Alap javára. Valóban Cyrano tünderkerte volt e sziget. Az igaz munkálkodók kis szigete. Amint eljettettek szemünk előtt a buzgó hölgyecskék, a gyűjtésben egymást felülmúló alkarrást s a lelkesedést, mely — egy némely kivételével — e gyűjtést kísérte, eszünkbe jutott sok minden... keserűség, üldözések, szenvedések, új haza, fajmegtagadás. De hagyjuk a komor gondolatokat, ne kísérjenek azok oda is el, hol vigadnunk kellene. Örvendj szívrünk, él még a nép s élni fog örökké!...” (s. l.)

— Orosz-német kereskedelmi forgalom. Oroszország által Németországban tett rendelések összege másfél milliárdra rug. Németországba megérkezett Oroszországból az első áruszállítmány: amely 12 vagon prém, 3 vagon épületfa és 1000 vagon abszeszt. (RTI.)

— **A latinizmus szobra Kolozsváram.** Megírtuk, hogy a romániai tanulmányutra indult olasz főiskolai hallgatók útján az olasz kormány szobrot küldött ajándékba Kolozsvárnak. A város részéről ma dr. Hosszu Vazul helyettes polgármester Constanzába utazott a szobor átvételére. Az olasz diákok ugyanis előbb az önkormányzat városait látogatják meg és csak október elején jönnek Kolozsvárra. A szobrot a Deák Ferenc-utca elején fogják felállítani. A leleplezés az olasz vendégek megérkezésekor fog megtörténni.

— **„Ot chajim”.** Ez a címe Spira Lázár munkái főcíme, ismert talmudtudós legújabb művének, amely a felfogás eredetiségében és alaposság tekintetében méltán sorakozik a négy előző halachikus munkához, amelyek szerző tolla alól kikerültek. A legismertebb és talmudisták számára szinte nélkülözhetetlen mű „Minchat Eleazar” kitűnő rendszerrel dolgozza föl a gyakorlati életben előforduló halachikus döntvényeket. A módszeres munka egyben magába foglalja a szerző élelméjű glosszáit is. Az új könyv a szerzőnél rendelhető meg.

— **A Haggibbor választmányi ülése.** A Haggibbor sportegyesület vasárnap délután 4 órakor választmányi ülést tart a Park-kávéház emeleti termében. A választmány a Haggibbor játékjogának felfüggesztésével és a pályaeépítés kérdésével fog foglalkozni, ezért szükséges, hogy a választmány minden tagja résztvegyen az ülésen.

— **Megállapították a román jogszóló határt.** Bukarestből jelentik: A román-jogszóló határ megállapításra szükséges munkálatok első részét befejezték. Gavarescu tábornok, a bizottság román tagja, ma Temesvárról visszautazott Mayerfeldre, ahol a helyszínén a munkát újból megkezdik. A még függő ügyeket azután Temesvárt fogják meg tárgyalni.

— **Megváltoztak az üzletvezetőségek hivatalos órái.** A bukaresti vasúti vezérigazgatóság rendeletet küldött az összes üzletvezetőségekhez, amelyben megváltoztatja a hivatalos órákat és a téli munkarendet állítja vissza. Az üzletvezetőségeken eszerint ismét délelőtt nyolctól egyig és délután ötötől hétig fognak dolgozni. Felek részére a hivatalos óra ezután is délelőtt tizenegyől egyig lesz.

— **Szigoru ellenőrzés a vonatokon.** Jonescu tábornok, a CFR. vezérigazgató rendeletére a vonatokon ismét szigorúan ellenőrzik az utasokat. Katonatiszték járják keresztül a kocsikat és mindenkinek felülvizsgálják a jegyét és a személyazonossági igazolványát. A nagyobb városok állomásain ugyanilyen ellenőrzés van a kijáratoknál.

— **Újból jelentkeznek az orvosok.** A bukaresti egészségügyi minisztérium rendeletet küldött az összes tisztí orvosi hivatalokhoz, amelyben felszólítja az orvosokat, hogy diplomájuk másolatát, állampolgársági bizonyítványukat és katonai jelentkezési igazolványukat a tisztí orvosi hivatalok útján juttassák el a minisztériumba. Aki nek diplomáját a hivatalos lapban még nem hirdették meg, azok az illetékes adóhivatalnál husz lelt kötelesek befizetni és a nyugtát a tisztí orvosi hivatalnak átadni. A rendelet a bábákra és a gyógyszerészekre is vonatkozik.

— **Az utólagos koronabeváltás kulcsa egy: kettő.** Az Uj Kelet megírta, hogy a be nem váltott koronákat 1921. szeptember 20-ig beváltják. A beváltás kulcsa felől mindvégig tájékozatlan volt a közönség és ezért szükségesnek tartottuk, hogy a pénzügyi vezérigazgatóságnál az utólagos beváltás kulcsa iránt érdeklődjünk. *Olivia* miniszteri tanácsos kijelentette munkatársunknak, hogy szeptember 30-ig a koronákat egy: kettő arányban váltják be.

— **Cseh-lengyel kereskedelmi tárgyalások.** Varsóból jelentik: Lengyelország és Csehország között a tranzitforgalomra vonatkozólag a tárgyalások tegnap megkezdődtek. A tárgyalások befejezése után a kereskedelmi szerződések megkötésére kerül a sor.

— **Bizonytalan időre elnapolták a kémkedési per tárgyalását.** A kémkedési per tárgyalását Blaniu ügyész betegsége miatt tudvalevőleg egy napra felfüggesztették és így a csütörtöki szünet után pénteken ült megint össze a hadbírószék. A tárgyalást csak feltizenkettőkor nyitották meg és a jegyző felolvasta Blaniu százados-ügyész betegségről szóló orvosi jelentést. Blaniu ügyész betegsége miatt legalább öt napig kénytelen ágyban maradni. A bíróság határozathozatalra vonult vissza és úgy döntött, hogy katonai büntető perrendtartás 128. szakasza alapján a per tárgyalását bizonytalan időre elnapolják. A hadtestparancsnok fog új tárgyalási határnapot kitűzni.

— **A szobor, a talapzata és a gabella, vagy lehet-e ajándék-szobrot gabella-márványra állítani.** (Bírói a városkésztől.) Az egész világsajtó tudomást szerzett arról, hogy a kolozsvári szefárdok milyen kiváló emberek. Kiváltak például legutóbb az ortodox hitközségből és erről a világrengető nagy eseményről heteken át cikkeztek a lapok. Némelyek megdicsérték, mások levágták őket érte. Hogy a dicséret mennyibe került, arról nem szól krónika, de a levágás egész bizonyosan — gabella-díj nélkül történt.

— Amit a lapoknak szabad, az nekünk sem lehet tilos — mondották a jó szefárdok és elhatározták, hogy ők is gabella-díj nélkül fognak vágni. A hivaik jól járnak, a gyerekeik már esetleg rosszabbul járnak, illetve sehogyse járnak iskolába, amelyeket be kell zárni, ha nincs elég gabella jövedelem.

Ebbe azonban a városi hatóság is beleszólt és kötelezte a kiváló szefárdokat, hogy a gabellát csak fizessék tovább is. Már majdnem megnyugodtak ebben, amikor a szefárdok istene váratlanul egy szobrot küldött a segítségükre. A szobrot ugyan eredetileg az olaszok küldték Cluj városának, egy nőstényfarkast, a latinizmus szimbólumául, de a szobor mégis a szefárdoknak jött jól. A város elhatározta ugyanis, hogy a szobrot elhozatja Constanzából és ünnepélyesen felavatja.

A szobornak talapzat is kell azonban. A talapzat márványból készül, a márvány a bányában rejtőzik. A bányának tulajdonosa is van, aki ebben az esetben véletlenül a kiváló szefárdok vezetője. A város felkéri a bányatulajdonos szefárdot, hogy adjon a szobornak talapzatot, illetve a talapzatnak márványt. A szefárd bányatulajdonos erre magában ezt mondja:

— Bejöttetek az én utcámba . . .

Fenhargon ezt így fejezi ki:

— Adok márványt, de vonjátok vissza a gabellarendeletem.

Ennyit még hallani lehetett. A további tárgyalások már halk hangon, suttogva folytak. Mi azonban jóelőre hangosan kikiabáljuk, hogy ha ismét baj lesz a gabella körül, az azt jelenti, hogy jól áll az ajándék-szobor talapzatának ügye.

— **Az olasz-román kereskedelmi r.-t. deficitje.** Bukarestből írják, hogy az olasz-román export-import r.-t., amelynek székhelye Milánó, legutolsó mérlegében 50 millió líra deficitet mutat ki.

— **A hadbírószék két évi fogházra ítélte egy főhadnagyot.** Jelentették tegnap, hogy a VI. hadtest második hadbírószéke két katonatisztet vont felelősségre hűtlen kezelés és szökés kísérlete miatt. Teodorescu Traján 38. tüzérezredbeli főhadnagyot a mai tárgyaláson a hadbírószék büntőnek mondotta ki és öt két évi fogházra és lefokozásra, továbbá 20 ezer lei kár megtérítésre ítélte. Blasiu Octáv 19. vadászrezredbeli hadnagy ügyében ugyancsak pénteken folytatták a tárgyalást. Az ügyész kérte a tárgyalás elhalasztását, hogy a vád tanuit karhatalommal vezethessék elő. Dr. Ghermán Traján védő ellenerte az indítványt, mert a vádirat nem sorolja fel a vád tanuit. A bíróság határozathozatalra vonult vissza és úgy határozott, hogy a tárgyalást elnapolja.

— **Szerencsétlenül járt soffőr.** Brassóbol jelentik: A felsőtömösi vasúti hídnál ma halálos szerencsétlenség történt. Egy Tannhauser Róbert nevű soffőr elaludt egy teherautó tetején és fejét beütötte a hidoszopba. A szerencsétlen azonnal szörnyethalt.

— **Tűzeset.** Csütörtök este tíz órakor Léb József Malom-utca 44. számú lakos házában tűz ütött ki, amely egy faépületet teljesen elhamvasztott. A tüztőlóság munkája a lángok lokalizására szorítkozott. A kár néhány ezer lei.

— **Robbanás a gyakorlóteremen.** Bukarestből jelentik: A dobrudzsai Negdigia mellett lévő gyakorlóteremen gyakorlatozás közben egy ágyulvédék explodált. Egy káplár és három katona meghalt.

SPORT.

— **A Haggibbor Brassóban.** A brassói Brassovia és a Haggibbor között régebbi idő óta tárgyalások folynak Brassóban rendezendő barátságos mérkőzésre. A két egyesület vezetősége a múlt héten abban állapodott meg, hogy a mérkőzést vasárnap, 18 án tartják meg. Időközben a Haggibbor játékosait felfüggesztették, s most a mérkőzés megtartása csak úgy vált lehetővé, hogy Dragomir egyetemi tanár, a Comitutul Regional elnöke engedélyt adott a Haggibbornak a mérkőzés lejátszására.

— **A KAC országos atlétikai versenyeinek első napján,** szombaton délután fél 3 órakor az ifjúsági gyermek és női csapatok kerülnek eldöntésre. Lesz 12 éven és 15 éven alóliak részére 60 méteres síkfutás, 100 és 400 méteres ifjúsági síkfutás, ifjúsági súlydobás és távolugrás, végül nők részére magasugrás és 80 méteres síkfutás. A programot a KAC és a Haggibbor ifjúsági stafétájának mérkőzése fejezi be. A verseny iránt: főképp az ifjúság körében nagy az érdeklődés és az egyes csapatokban nagyon sok az induló. A verseny pontosan fél 3-kor kezdődik, mert utána még a francia egyetemi hallgatók tiszteletére cserkész-ünnepély lesz a sporttelep területén.

KÖZGAZDASÁG

— **Építkezési igazgatóság.** Bukarestből közlik: A legutóbbi minisztertanács elhatározta, hogy a népjóléti minisztérium kebelében építkezési igazgatóságot létesít, melynek feladata olcsó házak építésével és az építkezés minden lehető módon elősegítésével enyhíteni a lakáshiányon.

— **Ötven új mozdony.** Bukarestből táviratozzák: A közlekedésügyi minisztérium táviratot kapott a Skoda művektől, hogy a megrendelt lokomotivok közül 50 elkészült és a jövő héten utnak indítják. (Ezzel a hírrel alapját vesztí a külföldi lapoknak az a híresztelése, hogy Románia nem teljesítette szerződéses kötelezettségét a Skoda-művekkel szemben és azért megtagadták a szállítást.)

— **A bukaresti mintavásár megnyitása.** Bukarestből táviratozzák: Ma délelőtt 10 órakor nyitják meg nagy ünnepségek keretében az áru- és mintavásárt a következő programmal: A vadászhadtest zenekara a királyhimnuszot játssza. Utána istentisztelet lesz, amely után Averescu miniszterelnök, majd a kiállítás kormánybiztosa tart hosszabb beszédet. A beszédekre Károly trónörökös fog válaszolni. A megnyitó aktus befejezésével az előkelőségek megtekintik a mintavásárt.

— **A lei árfolyama.** Párisi jelentés szerint tegnap a lei némi javulást ért el, amelyben 115 centime-al jegyezték. Take Jonescu külügyminiszter egy párisi lapnak intervjut adott, amelyben kijelentette, hogy a lei esését semmi körülmények között sem a kormány külpolitikája idézte elő. A lei esésének spekuláció az okozója s a román kormány meg fogja találni a módot arra, hogy a spekulációnak véget vessen és a lei értékének ismét tekintélyt szerezzen.

A csehszlovákiai fémáruk. Prágai jelentés szerint a csehszlovákiai fémáruk a következők: réz fin. 2006, ólom 7-43, alumínium 31-23, cinn 47-96, cink 7-49 cseh korona.

Csehszlovák-román gabonakiviteli konzorcium. A szlovákiai gabonabehozatali r. t. igazgatója Laufer Samu az egyik csehszlovák lapban a következő nyilatkozatot tette: Megalakítottunk egy gabonakiviteli csehszlovák-román konzorciumot 10 millió lei alaptőkével, melynek felét a legelső román bankok jegyzik, a másik felét pedig mi. A konzorcium nagyrészt román gabonát, kukoricát fog exportálni. A cég székhelye Bukarest és Prága lesz. Tekintettel arra, hogy a részvénytőlét a legelső bankok jegyzik, az igazgatóságban pedig a legelőkelőbb politikai és közgazdasági személyek szerepelnek, bizonyos, hogy a román kormány támogatására számíthatunk. Körülbelül 200 ezer vagon exportra számíthat az idei termésből Románia. Egy vagon tengeri legális kiadásával az Királyhaza hozzávetőleg 29 ezer leibe kerül.

Fränkel Mór belépett a Janovits Vilmos fagytermelő cégbe. Fränkel Mór, az ismert erdélyi nagyvállalkozó, a mint értesülünk megszüntette társas viszonyát a Moldován és Fränkel szeszgyárral és társtulajdonosként belépett a Janovits Vilmos kolozsvári fagytermelő cégbe. A cég ezen a Janovits és Fränkel cég alatt fog működni és üzemét nagymértékben kibővíti. Az új cég máris egy nagyobb erdővásárlást hajtott végre. A cégnek egyik igazgatója Janovits Péter lett.

Sz. 87—1921.

Pályázat

A marosludasi aut. ort. izr. hitközség eltávozás folytán következő állások betöltésére pályázatot hirdet.

1. Egy kellemes hangú előimádkozóra, aki egyben **עוֹמֵר שוֹמֵר**. Ezen állásra csak elsőrangú **בעל תורה** pályázhat.

2. Egy előimádkozó-metszői állásra, aki **שוב בעת ויקרא** legyen.

Pályázóktól kívántatik 3 elismert ort. rabbi **קבלה** képesítés. Képesítést, eddigi működést, kort és családi állapotot kitüntető bizonyítványmásolatok azonnal a hitközség előjáróságához küldendők be. Fizetés meg egyezés szerint. Az állások azonnal betöltendők. Utiköltés a meghivatottaknak meg lesz térítve.

Marosludas, 1921. szeptember 5.

Welsz Lázár Goldstein Sándor
hitk. jegyző. hitk. gondnok.

Fenti hitközség kántor-metszői állásból önként, békés uton eltávozik

Lajos Mendel
metsző.

Szenszációs kedvesmenny!

Négy hónapig

szeptember 1-től december 31-ig
kapja az ÚJ KELETET és

ingyen

ajándékképpen az ÚJ KELET
ÉVKÖNYVÉT, melynek bolti ára
50 lei lesz, ha beküld 120 LEI
előfizetési díjat. Ne mulassza
el ezt az alkalmat és fizesse elő

a legolcsóbb, legtartalmasabb
napilapra: az ÚJ KELET-re

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZÍNHÁZ

Szombat: Hattyu. (Újdonság, 5. ádször. Rendes helyárrakkal. Ünnepi előadás az erdélyi és bánati újságírók kongresszusának tiszteletére. Előjáró beszédet mond: Kádár Imre dr. Napi-bérlet 6. szám B.)
Vasárnap d. u.: Igloi diákok. (Olcsó helyárrakkal.)
Vasárnap este: Cigánybáró. (Új szereposztással. Rendes helyárrakkal. Napi-bérlet 7. sz., C.)
Hétfő: Cárevics. (Újdonság, 3. ádször. Rendes helyárrakkal. Napi-bérlet 8. szám. D.)

A műsorra tűzött előadások jegyei előre megváltatós a színház pénztáránál.

A színházi iroda hírel: Napok óta folytak a próbák Marton Géza és Balassa Emil nagysikerű új operettjéből: a Szilveszterből. A Szilveszter főszerepeit Sereg Marcsa, Kabdebó Duci, Hortvádi, Aldor Juliska, Bálint Béla, Réthely, Berky, Leóvey fogják játszani. A Szilveszter bemutatott előadása a jövő hét közepén lesz. — Penteken új szereposztással kerül színre Verdi nagyszerű operája az Alarcosból. Takács Mihály és Sugár Frigyes ezúttal először fogják a szerepüket itt énekelni. A jónót, mint vendég Tóth Mária énekl. Szombaton este az újságíró kongresszus tiszteletére Molnár Ferenc szenzációs sikerű újdonsága, a Hattyu kerül színre. — Vasárnap délután fél nyolc órakor másékkelt helyárrakkal az Igloi diákok kerül színre, este fél nyolc órai kezdettel pedig a Cigánybáró Lévaý Ilonkával Szaffi szerepében és Bálint Bélával Gábor diák szerepében. Barinkay Réthely lesz, Zsupánt pedig Nagy Gyula játssza. A nagysikerrel bemutatott Cárevics legközelebbi előadása hétfőn este lesz.

A mozgóképek műsora: Egyetem-mozgóban: Szombaton, a francia Pathé-gyár remeke, Mea culpa, (a bűnöm,) magyarán társadalmi dráma, főszerepben a világhírű Suzanne Grandais. — Vasárnapról Whitechapel. A kalandfilmek királya, főszerepben a hírneves Hans Mirendorff és Grit Hegesa. A film, Whitechapelben, London bűnügyi negyedében játszódik, meséje végtelenül izgalmas, de mindvégig irodalmi értékű. — Apolló-mozgóban: Szombaton, csak egy napig, színpompás, megrázó drámai erejű olasz kép: El az asszonytól. Egy tragikus jóslat beteljesedésének története. Vasárnapról, az olasz Isacco kincse, rejtélyes történet, főszerepben a Cines-gyár művészei játsszák. — Uránia-mozgóban: Szombaton a Cezarina harmadik fejezete, A Kuan-Fu-i zsidó rabbinál, kerül bemutatásra. Vasárnap, csak egy napig, a francia Gaumont-filmek legszebbike, érdekfeszítő tartalmú társadalmi dráma, Végtelen szépség.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF

Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ

Kiadó: KADIMA kiadványvállalat részv.-t.

Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Ferenc József-ut.) 43

Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.

Flókiadók: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.

hivatal: Arad, Str. Alexandru 1.

Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Tagja-e már Ön a Tarbutnak?

Keresek

egy megbízható románul és magyarul beszélő rövid-, norinbergi- és papirszakmában teljes jártassággal bíró **kereskedő-segédet** (üzletvezetést értő előnyben részesül.) Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva. — Javadalmazás megegyezés szerint. Ajánlatok alanti címre küldendők

Finkelstein József Arad, Calea Banatului 4

RÁTH HERMANN TRIESTI NAGYKERESKEDŐ

az érdeklődők szíves tudomására hozza, hogy **אתרונים לרבים**

NAGYRAKTÁR — BUKAREST, HOTEL „SIMPLON” MEGNYITÓTTA

Flókraktár: MÁRAMAROSS IGET, Rákóczi ut 45 ahol érdeklődőknek felvilágosítást ad

RÁTH JÓZSEF, DELIGYÜMÖLCS-NAGYKERESKEDŐ

Üzletáthelyezés !!

Hochteitl Ignác borkereskedése áthelyeztetett Piata M. Viteazul 13 sz. alá (v. Széchenyi-tér, Wertheimer-ház.)

Legszolidabb kiszolgálás!

Grünwald és Péchy Üvegesiszolda, tükrőráru gyár és épületüvegezési vállalata
Oradea-Mare, Str. Gerliczy-u. ca 16

tudatja, hogy tükrőüvegszállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüvegeket és tükröket, tükrök ujjrafoncsorozását. — Fintükrök I. II. III. rendű (10/16 coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh táblaüvegek állandó nagy raktára

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.

Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbadi porcellán, diszmű- és konyahaberendezési cikkekből.

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-ként!

árban kaphatók

Glück Henrik gyárában
Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253
(volt Kolozsvári-u.) 71

Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegárukat, ködényt és táblaüveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kltt érkeztek

Szerezze be lámpaárú szükségletét

Komlós Testvéreknel
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
Kérjen árajánlatot

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor Ára 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei.
Legkisebb apróhirdetés Ára 10 lei.

Likőrszakmában, valamint a szesz-szakmában jártas nős izr. egyén állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 2538 I

Egy hálószoza-berendezés megvételre kerestetik. Ajánlatok — „Hálószoza” jellegre a kiadóhivatalba kérek.

Butorozott szobát keres két intelligens fiatalember. Cim: Gombos-nyomda — Minorita-utca.

Tégla- és agyagárugyárhoz társulnék tökével. — Megkereséseket „Szakértő” jellegre a kiadóhivatalba kérek.

Talp és bocskor!

Állandó nagy készlet kifüggesztés-
tan gyári készítményű, előcsatolható talp 50—60 leles árban kg.-ként, egyenként előrendelhető bocskor kapható egészben és felvágva. — Kismenyben és nagyban

Sámson Manó bőrgyárában
Gyulagyár-utca 1.

Győrszáruraktár állomáson. 1009
Telefon-szám: 886 — és — 887

Grósz Adolf
orto. כשר. vendéglője

Nagyvárad, (Zöldfa-u.)
Str. Nicolae Jorga 10

Keresünk:

bükkfa kezelőséghez alkalmas szakembert, ki a gőzölt bükkfa fémelést is érti. Kíváncos — ha csak kevésbé is — a román nyelv ismerete. 2082.

Ajánlatok: **Herman L. Heimovici, Str. Poetului 22 bis, Bucuresti** — kérek

Mérlegképes főkönyvelő,

perfekt román, kerestetik vidéki bankhoz. — Ajánlatok fizetési igénnyel a kiadóhivatalba kérek. — Jellege: „BANK.”

Timisoarai cég különleges likőrök készítése hosszabb gyakorlattal rendelkező 2078-1

LIKŐRKÉSZÍTŐMESTERT

magas fizetéssel, azonnal alkalmaz.

Ajánlatok **Fehér Olga** hirdetési irodájába Timisoara, III., Str. Odobes-u 5. intézendők.

Raktárról azonnal szállítunk

bármely mennyiségben versenyen kívüli árakban:

fűgő- és fali lámpát, lámpatestet, üveg- és bádorgémet, kézilámpást olaj- és gertyán, lapos- és mecséget, lámpabelet-lámpacsövet. — Csizmapatkót szeggel 24 számmal, Mody- és francia csizmapatkó szegget, recésfejű talpszegget; marha- és lóvakarót önzóva, egyenes- és könyök, fűstcsövet, kemenceajtót, parasztpipát, — valódi „Pyram” cipőkrémet üvegtegelyekben, patentkapcsot, befőttesüveg-zsineget, vízes- és borospoharat. Zamfirescu- és Berindei-féle főző- és desszertcsokoládét gyári árban.

Kérjük a szükségeslet megrövidség megnevezésével — minél ajánlatteherre felhívni

Fratii HUBSCH Testvérek
Simion-Silvaniei — (Szilágyosmlyé.)

MEGÉRKEZTEK:

Reichhold, Flügger & Boecking-féle

Kocsilakkok
Padlófénymazak
Zománcok
Butorlakkok stb.

Beck, Koller & Co. féle

Korongecsetek
Lakk- és mázoló-ecsetek
Marokecsetek stb.

Eredeti német gyártmányu

Földfestékek
Vegyifestékek
Meister—Lucius f. anilinek

Továbbá:

Peterswaldi Zinkweiss
Hegyikréta, bécsi fehér
Schellack, gyanta stb.

Segesváry és Társai
festéknagykereskedés

Szilágyi Eleonora R.-T.

Ajánlatok: Hírek, rum különlegeségeit. Előrendelhető pengőit és borait. 1910 Szász nagyraktár

Önálló, kaucióképes üzletvezető.

perfekt román, kerestetik vidéki fűszer- és vasnagyszerkedés részére. Ajánlatok fizetési igény-nyel a kiadóhivatalba kérek. Jellege: „Nagykereskedés.”

A Temesvári Gyapjulpár Rt.

kolozsvári fióküzletében:

Oszt. Viktorlei (Kossuth Lajos-u.) 24

eredeti gyári árakon kaphatók:

férfi- és női gyapjuszövetek

En-gros és en-detail!

HARISNYAÁRUK EN-GROS!

„AGRICOLA“

Általános Román Biztosító R.-társaság
Bukaresti

Alaptőke: 10,000.000 lei

ERDELYRÉSZI VEZÉRKÉPVISELŐSÉG

Ciuj, Str. N. Iorga (v. Jókai-u.) No. 11

(saját hazában)

valamint alant felsorolt ügynökségei és az ezekhez beosztott ügynökségek mindegyike előnyös feltételek mellett átveszi a miniszteri rendelettel további működésükben felfüggesztett magyar, német és osztrák eredetű társaságoknál eddig elhelyezett összes ágazatbeli biztosításokat.

ÜGYNÖKSÉGEK: Ciuj: Str. Regina Maria 1—3 sz. Banca Centrala, **Oradea-Mare:** Str. Reg. Ferdinand 7. Hillinger és Illyés bankháza. **Simleu-Silvaniei:** saját regieban (Kereskedelmi bank épületében.) **Satu-Mare:** Piata Victoriei 8 sz. Banca Romana. **Sighetul-Marmatiei:** Pécsi és Fried építési vállalkozó cég. **Targu-Mures:** Pototzky Péter, Str. Calarasilor No. 17. **Blatita:** Marosvásárhelyi Takarékpénztár fiókja. **Sf.-Gheorghe:** Dr. Kupferstich Armin ügyvéd. **Cristur-Seclusc:** Székelykeresztúri Takarékpénztár R.-T. **Brasov:** Iosif Lányi, Str. Lunga No. 15. **Lupeni:** Fried Majer.

„Melissát“ kérjen, ha finom cukorkát akar!

Deutsch Testvérek Ciuj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 80.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — — — Fuvardíjviszonyok és felhívásokról íroda.

Csak egy ut vezet az örökös, egészséges és pórátlan hatáson

HIGIEA SOSBORSZESZ

Kapható mindenütt!

Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyszertár Gyár
1256 **CLUJ — KOLOZSVAR**

Órlási raktár őszi és téli férfi konfekcióban

Nagyban eladás! Jutányos árak!

Weisz Vilmos és Fia

Timisoara, — Löffler-palota.

Megérkeztek a „HERCULES“

1284 cipőáruházba Str. Reg. Ferd. 5

nagy választékban női- és férfi cipők

Börönd- és táska-műhely:

Wesselényi-u. 3 Elvállal javításokat és új munkákat olcsón és pontosan

2500—1.

„METROPOL”-ban Caffé-restaurant

és előszobák cigányzene esténként (12/8)

Minden háznál fontos!

Az egészség érdekében nélkülözhetetlen a páratoll-, vatta-, lőszór- és gyapjuntisztítás, melyet gőzerőre és vegytisztítással berendezett műhelyekben gyorsan és pontosan vállaltok 1262

Raktáron tartok kész párnákat és tollat Mérsékelt árak! — Szolid kiszolgálás!

Stern Salamon Becskay-utca 9